

## ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

*Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016*

ч. 2 цієї статті. Тобто у такому разі не буде розриву, а будуть точки дотику між покараннями, передбаченими у санкціях цих кримінально-правових норм.

Таким чином, пропонується включити покарання у виді обмеження волі на строк до трьох років у санкцію ч. 2 ст. 188-1 КК України, та викласти цю санкцію у такій редакції: «караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.».

### Список використаних джерел

1. Пономаренко Ю.А. Види наказаний по уголовному праву Украины : монография / Пономаренко Ю.А. – Харьков : издательство «ФИНН», 2009. – 344 с.
2. Денисова Т.А. Кримінально-правові санкції та їх застосування за злочини проти власності : [монографія] / Т.А. Денисова, Ю.В. Філей. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 176 с.
3. Концепція реформування кримінальної юстиції України, затверджено Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» від 8 квітня 2008 р. № 311/2008 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 27. – Ст. 838.
4. Новікова К.А. Обмеження волі як вид покарання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / К.А. Новікова. – Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2015. – 24 с.

**Василюк Христина Романівна,**

*магістрантка 6 курсу*

*Івано-Франківського юридичного інституту*

*Національного університету «Одеська юридична академія»,*

*м. Івано-Франківськ*

**Науковий керівник:**

*к.ю.н., доц., доцент кафедри кримінального права*

*та кримінології Габлей Н.Г.*

### ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ГЕНОЦИДУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

На сьогоднішній день, такі діяння, які отримали назву геноцид відносяться до найбільш небезпечних злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, що можуть завдати великих втрат всьому людству, забравши життя мільйонів безневинних жертв.

Дослідження теоретичних та практичних проблем кримінальної відповідальності за геноцид на основі національного законодавства України здійснювалось вітчизняними вченими, серед яких: А.В.Савченко, В.К.Гришук, В.О.Навроцький, Є.Л.Стрельцов, М.В.Буроменський, М.І.Хавронюк, М.Й.Коржанський, Н.А.Зелінська, О.М.Костенко, С.С.Яценко та ін.

## ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

*Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016*

На даному етапі немає єдиної точки зору щодо визначення терміну геноцид, адже постійно висуваються нові пропозиції щодо вдосконалення даного поняття чи його зміни, а також кваліфікації того чи іншого діяння як геноцид та призначення при цьому покарання. Це дозволяє стверджувати, що сьогодні проблема поняття геноциду, його інтерпретація та загалом протидія геноциду є актуальними проблемами сучасності.

*Мета доповіді* – дослідити особливості кваліфікації геноциду як злочину у кримінальному праві України, внести пропозиції, спрямовані на його вдосконалення та обґрунтувати їх.

Вперше правова оцінка протиправних діянь як геноциду відбулася в середині ХХ ст. Вона супроводжувалась прийняттям 9 грудня 1948 р. Конвенції ООН «Про попередження злочину геноциду та покарання за нього» [1]. Новизною для даного періоду було те, що вона вперше за історію надала правове визначення поняття геноциду як міжнародного злочину та визначила принципи і підстави кримінальної відповідальності за його вчинення.

На даному етапі під геноцидом прийнято розуміти протиправне винне, каране, суспільно небезпечне діяння, що чиниться з метою знищити, цілком або частково, яку-небудь національну, етнічну, расову або релігійну групу.

Підвищена суспільна небезпека даного умисного злочину зумовлена посяганням не тільки на життя особи, але й на гарантовану ст.24 Конституції України рівність прав і свобод людини та громадянина, незалежно від їх раси, кольору шкіри, релігійних переконань, етнічного походження, за мовними або іншими ознаками [2].

Для кваліфікації злочину за ст.442 КК України важливим є встановлення відповідності всіх ознак складу злочину ознакам, які передбачені в ст.442, а саме наявність: об'єкта злочину на який здійснюється посягання – безпека існування національних, етнічних, расових та релігійних груп; кола потерпілих – члени таких груп; наявність діянь суспільно небезпечного характеру і наслідків у вигляді знищення такої групи чи завдання їй шкоди; суб'єкта, а саме загального суб'єкта віком від 16 років; суб'єктивної сторони – умисної форми вини, обов'язковими елементами якої є мета і мотив. Для кваліфікації геноциду важливим фактором є надання правової оцінки скоєного саме на підставі норми ст.442 КК України [1].

Вагоме значення при кваліфікації діянь саме як геноцид, відіграє встановлення потерпілих, а саме – представників (членів) національної, расової, етнічної або релігійної групи на знищення яких спрямоване діяння винних. Проте, аналізуючи історичні джерела, ми звернули увагу на те, що в історії були факти про численні вбивства членів політичних груп. На сьогодні це явище називають «політицид», тобто вбивство політичної групи, політичних осередків або ж членів таких груп. Звідси розуміється, що об'єктом неправомірних дій, а саме потерпілим виступає політична група (спільнота).

## ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

*Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016*

Політична група (спільнота) - це організована група громадян, що виражає інтереси тих чи інших соціальних верств і прагне до реалізації своєї мети шляхом боротьби за державну владу і її використання [4].

Оскільки сучасний КК України передбачає статті, де зазначена відповідальність за злочини проти політичних діячів чи представників органів державної влади, проте все ж таки вважаємо, що найбільш ефективним би стало внесення до ст.442 КК України [3] такого об'єкта, як «політична спільнота». Так само можемо навести приклад і стосовно соціальних груп. Під такими групами розуміється сукупність людей (мала чи велика соціальна групи), які мають спільні ідеї, переконання, мету чи об'єднані спільною працею і які розділяють сподівання кожного з членів такої групи відносно інших та їх становища у системі суспільних відносин тощо. Таким чином коло потерпілих, ми вважаємо, за доцільно розширити, що і було нами вище згадано. Основний акцент при цьому робитиметься на тому, що шкода завдаватиметься не одному представнику політичної чи соціальної групи, а цілій групі. Шкода може полягати не тільки у спричиненні смерті чи завданні шкоди даних груп, але й у завданні шкоди їхньої політичної чи соціальної діяльності, що у свою чергу може спричинити й шкоду всьому громадянському суспільству держави.

Ч.1 ст.442 КК України передбачає різні способи реалізації об'єктивної сторони даного злочину. З нашої точки зору, на практиці виникають труднощі при кваліфікації діянь, пов'язаних з так званим духовним чи культурним геноцидом, тобто етноцидом; а також депортацією. Це явище, що охоплює пропаганду расової, національної, етнічної, релігійної винятковості або нетерпимості, наругу над певними історичними та культурними реліквіями, заборона відзначення національних свят чи відправлення релігійних культів, знищення або пошкодження культурних цінностей якої-небудь групи, організоване асимілювання національних меншин, спрямований на поступове зменшення корінного населення, діяння, спрямовані на знищення мови, національної самосвідомості. Враховуючи це, на нашу думку, можна ввести поняття «етноцид» у ч.1 ст.442 КК України, як спосіб реалізації даного злочину, за який також повинна наступати кримінальна відповідальність.

Як ми зазначали, етнічні групи являються різновидом потерпілих від геноциду. Звідси, на нашу думку, на даному етапі вкрай актуальним для правотворчої активності постає питання про дослідження явища примусової депортації етнічних груп з місць їх традиційного проживання. Дедалі частіше постають проблеми при кваліфікації дій, схожих за ознаками на депортацію, а саме кваліфікація за ст.442 КК України чи за іншою нормою КК України.

Як свідчить ст.1 Закону України від 17 квітня 2014 року № 1223-VII "Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою", депортація - насильницьке переселення народів, національних меншин та осіб за національною ознакою з місць їх постійного проживання на підставі рішень, прийнятих органами державної влади колишнього СРСР або союзних республік. Даний закон у ст.3 визнав депортації незаконними злочинними

## ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

*Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016*

актами, які здійснені проти народів, національних меншин та осіб [6, с.25]. Звідси, на нашу думку, спостерігаються неточності у ст.442 КК України [3] і ст.1 ст.3 вищезазначеного закону [5]. Адже, мало би слідувати, що депортація також є різновидом злочину геноциду, оскільки, на нашу думку, входить у поняття «створення для групи життєвих умов». Окрім того, спостерігається і факт насильницького переселення народів. Як раніше нами вже зазначалось, протиправні умисні насильницькі дії стосовно національних, етнічних, релігійних і расових груп є основною ознакою кваліфікації діянь суб'єкта саме за ст.442 КК України. Проте, на даний час на законодавчому рівні склад злочину ст.442 КК України прямо не передбачає депортацію як форму геноциду. На нашу думку, це є вагомою прогалиною у кримінальному законі України. Ми вважаємо, що доцільним би було ввести поняття «депортація» у ч.1 ст. 442 КК України, як спосіб вчинення даного злочину.

Підводячи підсумки, ми хочемо зазначити, що геноцид є одним із найтяжчих злочинів, передбачених КК України, і, ми вважаємо, що було б доцільно привести у відповідність ст.442 КК України, а саме: внести до способів вчинення «етноцид», «депортацію», а також внести в перелік потерпілих політичні і соціальні групи.

### Список використаних джерел

1. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.preventgenocide.org/ua/konventsia.htm>
2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України; 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – Ст. 141. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Основи сучасної політології. Ознаки, сутність і функції партій в політичній системі. Навчальні матеріали онлайн. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://pidruchniki.com/18421120/politologiya/oznaki\\_sutnist\\_funktsiyi\\_partiy\\_politichniy\\_sistem](http://pidruchniki.com/18421120/politologiya/oznaki_sutnist_funktsiyi_partiy_politichniy_sistem)
5. Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою: Закон України від 17.04.2014 №1223-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – №26. – Ст. 896.
6. Савченко А.В. Злочини проти безпеки людства. «Кримінальне право. Особлива частина»: курс лекцій. / А.В.Савченко, Е.М.Кісілюк, О.В.Процюк, І.А.Вартилицька // Мультимедійний навчальний посібник. НАВС. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.naiu.kiev.ua/books/mnp\\_krum\\_pravo\\_osob/Files/Lekc/T21/T21\\_P3.html](http://www.naiu.kiev.ua/books/mnp_krum_pravo_osob/Files/Lekc/T21/T21_P3.html)